

SULTAN İLAHİYAT ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

3023-5820

Altı Aylık Hakemli Kısa Makale, Araştırma ve İnceleme Dergisi

Vol./Cilt: 2, Issue/Sayı: 1, ss. 35-48, June/Haziran 2024

Kur'an'ın Belîğ Üslubu Üzerine Bir İnceleme: Hucurât Sûresi Örneği*

An Analysis of the Eloquent Style of the Qur'an: The Example of Surah Al-Hujurat

Mahir Bayrak¹ Ayhan Can²

Öz

Belâgat, barındırdığı söz sanatları itibarıyla insanları ve toplumları etkileme gücüne sahip en önemli araçlardan biridir. Kadim metinler ve edebî kaynaklar, belâgat sanatının en seçkin örnekleriyle doludur. Özellikle, İslam öncesi cahiliye dönemi, belâgatın zirvesinin yaşandığı, Arapların söz ve kelimeler sahasında ileri seviyede oldukları bir dönemdir. Kur'an, indirildiği dönemdeki söz ustalarını ve şiir otoritelerini etkileyerek susturmuştur. Bu etkinin büyüklüğü, en belîğ şiirlerin bir araya geldiği ve Kâbe'nin duvarında sergilenen muallaka-i seb'a (asılı yedi şiir) örneğinde de görülebilir. Kur'an'ın üstün fesahat ve belâgati, bu şiirlerin sahiplerini, eserlerini askıdan indirmeye mecbur bırakmıştır. Kur'an, insanlığa, ebedi kurtuluş reçetesi sunmanın yanı sıra, en yüksek düzeyde belâgat sanatlarını da içermektedir. Kur'an sûreleri ve âyetleri, bu sanatların en nadide misalleriyle doludur. Hucurât sûresi de, içeriğindeki zengin söz sanatlarıyla dikkat çeken bir sûredir. Yapılan literatür taraması sonucunda, sûreyi belâgat yönüyle inceleyen çalışmaların yok denecek kadar az olması, çalışmanın amacını ortaya koymaktadır. Bu çalışmada, hucurât sûresinde bulunan söz sanatları, belâgatın kısımları olan "meâni, beyân ve bedî" ilimleri ışığında incelenmiştir. Öncelikle sûre hakkında kısa bir bilgilendirme yapılarak, âyetlerde ele alınan konular özetlenmiştir. Daha sonra, sûrede yer alan belâgat sanatları ile ilgili lügat ve ıstılah tanımları yapılmış ve bu sanatlar, ilgili âyetlerden örneklerle analiz edilmiştir. Bu bağlamda, sûredeki belâgat sanatlarının tespiti ve tahlili, verilen mesajların doğru anlaşılabilmesi için önemli bir aşamadır. Bu çalışma, genel olarak Kur'an, özelde ise Hucurât Sûresi üzerine araştırma yapmak isteyenler için bir kaynak niteliğindedir.

Ahahtar Kelimeler: Arap Dili ve Belâgati, Sarf, Nahiv, Hucurât Sûresi, Kur'an, Tefsir.

* Araştırma Makalesi / Research Article, Geliş Tarihi / Date Received: 04.06.2024, Kabul Tarihi / Date Accepted: 29.06.2024, Yayın Tarihi / Date Published: 30.06.2024.

Bu çalışma, Bartın Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalında 2024 yılında Dr. Öğr. Üyesi Ayhan Can danışmanlığında hazırlanan "Hucurât Sûresinin Arap Dili Ve Belâgati Yönünden Tahlili" başlıklı yayınlanmamış Yüksek Lisans tezinden üretilmiştir.

¹ Bartın Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yüksek Lisans Öğrencisi, E-Mail: mbabrak21@gmail.com, ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-8059-6779>

² Dr., Bartın Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Temel İslâm Bilimleri Anabilim Dalı, E-Mail: ayhancan@bartin.edu.tr, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7451-6101>

Citation Information/Kaynakça Bilgisi

Bayrak, Mahir - Can, Ayhan "Kur'an'ın Belîğ Üslubu Üzerine Bir İnceleme: Hucurât Sûresi Örneği". *Sultan İlahiyat Araştırmaları Dergisi* (SİAD) 2/1 (Haziran 2024), 35-48. <https://zenodo.org/10.5281/zenodo.12578500>

CC BY-NC 4.0

Öne Çıkanlar

- Belâgat, Kur'an'ın anlaşılmasında ve yorumlanmasında hayati öneme sahiptir.
- Kur'an, Arap gramerinin ve belâgatinin en temel kaynağıdır.
- Kur'an, ilahî bir yol gösterici olduğu kadar bardındırdığı belagat sanatlarıyla da beliğ bir üsluba sahiptir ve tazeliğini korumaktadır.
- Hucurât sûresi, bünyesinde birçok belâgat sanatını barındırmaktadır.
- Kur'an'ın belâgatı üzerine yapılan araştırmaların artırılması ve derinleştirilmesi gerekmektedir.

Abstract

The belâgat, is one of the most important tools with the power to influence people and societies due to its incorporation of literary devices. Ancient texts and literary sources are filled with the most exquisite examples of the art of rhetoric. Especially, the pre-Islamic era of ignorance was a period when eloquence reached its peak, and Arabs excelled in the field of language and speech. and Arabs held authority in the realm of language and speech. The Qur'an silenced the masters of words and authorities of poetry in the era it was revealed. The magnitude of this effect can be seen in the example of the mu'allaqat al-sab'a (the seven hanging poems), the most eloquent poems that were displayed on the wall of the Kaaba. The superior eloquence and rhetoric of the Qur'an compelled the owners of these poems to take their works down from the wall. The Qur'an not only offers humanity a prescription for eternal salvation but also encompasses the highest levels of rhetorical arts. The chapters and verses of the Qur'an are filled with the most exquisite examples of these arts. Surah Al-Hujurat, with its rich literary devices, is a notable chapter in this regard. As a result of the literature review, the fact that there are almost no studies examining the surah in terms of rhetoric reveals the purpose of the study. In this study, the literary devices found in Surah Al-Hujurat are examined in light of the branches of rhetoric: "meani," "bayan," and "badi." In the initial stage, definitions of the fundamental concepts of "rhetoric," "meani," "bayan," and "badi" as provided by various linguists are included. Firstly, a brief introduction about the surah is provided, summarizing the topics addressed in its verses. Then, definitions of the terms and concepts related to the rhetorical arts present in the surah are given, and these arts are analyzed with examples from the relevant verses. In this context, identifying and analyzing the rhetorical arts in the surah is an important step for correctly understanding the messages conveyed. This study serves as a resource for those who wish to conduct research on the Qur'an in general, and on Surah Al-Hujurat in particular.

Keywords: *Arabic Language and Rethorich, Morphology, Syntax, Hujurat Surah, Qur'an, Tafsir.*

Highlights

- Rhetoric is of vital importance in understanding and interpreting the Qur'an.
- The Quran is the most basic source of Arabic grammar and rhetoric.
- The Qur'an, besides being a divine guide, also possesses eloquent rhetoric arts within it, maintaining its freshness.
- Surah Al-Hujurat contains numerous rhetorical devices within it.
- There is a need to increase and deepen research on the rhetoric of the Qur'an.

1. Giriş

Kur'an-ı Kerim, sadece dünya ve ahiret hayatına rehberlik eden ilahî bir kelam değil, aynı zamanda Arap gramerinin ve belâgat sanatlarının da temel kaynağıdır. Nazil olduğu günden bu yana tazeliğini ve canlılığını koruyan Kur'an, bireysel ve toplumsal hayatı derinden etkilediği gibi, klasik belâgat anlayışını da köklü bir şekilde dönüştürmüştür. Nitekim İslam'ın ilk dönemlerinden itibaren, Kur'an'ı anlama ve yorumlama çabaları çerçevesinde sayısız çalışma

yapılmış ve çeşitli ilmî disiplinler geliştirilmiştir. Bu disiplinlerin, kendi sistematiğini oluşturma noktasında başvurduğu ilimler arasında belâgat ilk sıralarda yer almıştır. Çünkü belâgat, dilin estetik ve etkili kullanımının ötesinde gramerle birlikte başta fıkıh olmak üzere birçok ilmî disiplinin zeminini de oluşturmuştur. Bu açıdan belâgat, Kur'an'ın anlam ve mesajını daha etkili ve anlaşılır kılmada önemli bir rol oynamıştır. Bu bağlamda, Kazvinî'nin "el-Îzah", Sekkâkî'nin "Miftâhu'l-Ulûm" ve Curcânî'nin "Delâilu'l-İcâz" ile "Esrâru'l-Belâğa" adlı klasik eserleri belâgat ilminin ilk dönemindeki önemli eserler olarak ön plana çıkmaktadır. Çalışmada bu eserlerden de istifade edilmiştir.

Kur'an'ın eşsiz üslubu, fesahat ve belâgatın zirvesidir ve benzerinin getirilmesi imkânsızdır. Bu benzersiz üslup, Kur'an'ın tüm sûrelerinde kendini göstermektedir. Çalışmanın konusu olan hucurât sûresi de bu açıdan önemli veriler sunmaktadır. Bu makalede, Kur'an'ın belîğ üslubu, hucurât sûresi üzerinden ve belâgat sanatları açısından incelemeye tabi tutulmuştur. Sûre'de, mecaz, istiâre, teşbih, kinaye, tıbak, kasr, iltifat, tecrid gibi birçok belâgat sanatı bulunmaktadır. Bu sanatlar, belâgatın kısımları olan meâni, beyân ve bedî' ilimlerinin, bu sıralamasına göre ele alınacaktır. Ele alınan sanatın lügat ve ıstılah tanımları yapıldıktan sonra o sanatın bulunduğu ayetlerden örneklem yapılacaktır.

Çalışma, hucurât sûresi'ndeki belâgat sanatlarını analiz ederek Kur'an'ın belîğ üslubunun anlaşılmasına bir nebze de olsa katkıda bulunmayı amaçlamaktadır. Ayrıca, bu araştırma, hucurât sûresinde bulunan bazı belâgat sanatlarını tespit ederek önemli bir araştırma alanı oluşturma hedefindedir. Genel olarak Kur'an'ın, özeldi ise hucurât sûresi'nin eşsiz üslubunu vurgulayacak olan bu çalışma, belâgat sahasında yapılacak araştırmalar için de yol gösterici olacaktır.

2. Hucurât Sûresi ve Sûrede Bulunan Belâgat Sanatları

Hucurât sûresi, mushaftaki sıralama itibarıyla Kur'an'ın kırk dokuzuncu sûresidir. Nüzûl sırasına göre yüz altıncı sıradadır ve on sekiz ayettir. Sûre ismini, dördüncü ayette geçen "hucurât" kelimesinden almıştır (Işık, 1998). Hucurât, oda anlamına gelen 'hücre' kelimesinin çoğuludur. Sûrenin nüzûl sebebi olarak tefsirlerde farklı olaylar zikredilir. Genel kabul gören görüşe göre, Temim oğullarından bir grubun Mescid-i Nebevî'nin önüne gelip mescidin dışından Hz. Peygamber (s.a.v.)'i, âdâb-ı muaşerete aykırı olarak, yüksek bir sesle dışarı çağırması hadisesi, bu sûrenin nüzul sebebidir (Kurtubî, 2003).

Hucurât sûresi, bünyesinde çeşitli belâgat sanatlarını barındırması yönüyle dikkat çekici olduğu gibi özellikle toplumsal ve ahlâkî mesajlar içermesi açısından da detaylı incelemeye tabi tutulması gereken bir sûredir. Sûrede, mü'minlere, nida üslubuyla, beş kere seslenilmesi dikkate şayandır. Zemahşerî'ye göre nidaların tekrarı, gelen her yeni hitap karşısında mü'minlerin dikkatlerini tazelemeye ve inen her hükmü taze bir gönülle susup dinlemeye çağırma içindir (Zemahşerî, 2020). Sûre, Allah (c.c.) ve Hz. Peygamber'in emri söz konusu olduğunda mü'minlerin kendi görüşlerini tercih etmemeleri, Hz. Peygamber'e seslerini yükseltmemeleri ve birbirlerine seslendikleri gibi Hz. Peygamber'e seslenmemeleri noktasında

ikazlarda bulunmuştur. Yalan haberlere itibar edilmemesi, mü'minlerden, Peygamber'i kendilerine uydurmaya kalkmamaları, aksine kendilerinin Peygamber'e uymaları istenmiştir. Allah'ın (c.c.) birçok sıfatının zikredildiği sûre, O'nun mutlak ilmine işaret ederek nihayete ermiştir (Karaman vd., 2014).

3. Sûrenin Meâni İlmi Bağlamında Değerlendirilmesi

Hucurât sûresi, mushaftaki sıralama itibariyle Kur'an'ın kırk dokuzuncu sûresidir. Nüzûl sırasına göre yüz altıncı sıradadır ve on sekiz ayettir. Sûre ismini, dördüncü ayette geçen "hucurât" kelimesinden almıştır (Işık, 1998). Hucurât, oda anlamına gelen 'hücre' kelimesinin çoğuludur. Sûrenin nüzûl sebebi olarak tefsirlerde farklı olaylar zikredilir. Genel kabul gören görüşe göre, Temim oğullarından bir grubun Mescid-i Nebevî'nin önüne gelip mescidin dışından Hz. Peygamber (s.a.v.)'i, âdâb-ı muaşerete aykırı olarak, yüksek bir sesle dışarı çağırması hadisesi, bu sûrenin nüzul sebebidir (Kurtubî, 2003).

Hucurât sûresi, bünyesinde çeşitli belâgat sanatlarını barındırması yönüyle dikkat çekici olduğu gibi özellikle toplumsal ve ahlâkî mesajlar içermesi açısından da detaylı incelemeye tabi tutulması gereken bir sûredir. Sûrede, mü'minlere, nida üslubuyla, beş kere seslenilmesi dikkate şayandır. Zemahşerî'ye göre nidaların tekrarı, gelen her yeni hitap karşısında mü'minlerin dikkatlerini tazelemeye ve inen her hükmü taze bir gönülle susup dinlemeye çağırma içindir (Zemahşerî, 2020). Sûre, Allah (c.c.) ve Hz. Peygamber'in emri söz konusu olduğunda mü'minlerin kendi görüşlerini tercih etmemeleri, Hz. Peygamber'e seslerini yükseltmemeleri ve birbirlerine seslendikleri gibi Hz. Peygamber'e seslenmemeleri noktasında ikazlarda bulunmuştur. Yalan haberlere itibar edilmemesi, mü'minlerden, Peygamber'i kendilerine uydurmaya kalkmamaları, aksine kendilerinin Peygamber'e uymaları istenmiştir. Allah'ın (c.c.) birçok sıfatının zikredildiği sûre, O'nun mutlak ilmine işaret ederek nihayete ermiştir (Karaman vd., 2014).

4. Sûrenin Meâni İlmi Bağlamında Değerlendirilmesi

4.1. Kasr

Lügatte "hapsetmek, kısaltmak, özgü kılmak, tahsis etmek" gibi anlamlara gelen kasr (Bolelli, 2009) belâgat ıstılahında, Teftazanî'ye göre, bir vasfı veya özelliği, hususî bir yolla başka bir şeye ait kılmayı ve tahsis etmeyi ifade eder (Teftazanî, 2017). Belâgatın en yaygın kullanılan üsluplarından olan kasr, az lafızla çok şey ifade etmek için başvurulan bir yöntemdir. Ayrıca, cümleyi veya kelimeyi kuvvetlendirme işlevi görür. Kasr'da, "maksur" (tahsis edilen) ve "maksurun aleyh" (kendisine tahsin yapılan) olmak üzere iki ana unsur bulunur (Carim, 2014). Kasr'ın birçok çeşidi, yolu ve yöntemi vardır. Bulut, Süyûtî'ye göre on iki kasr yolu olduğunu ifade etmiştir (Bulut, 2014; Süyûtî, 2000).

Kasr, farklı kategorilerde incelenmiştir. Atîk, kasrı, konuşanın amacına göre, "hakikî ve izafî" olarak ikiye ayırırken (Atîk, 1985), Abbas kasr'ı, öğelerinin durumuna göre, "kasr-ı sıfat ale'l-mevsuf ve kasr-ı mevsuf ale's-sıfat"; muhatabın durumuna göre ise, "kasr-ı kalb, kasr-ı tayin ve

kasr-ı ifrad” gibi kategorilere ayırmıştır (Âbbas, 1997). Çalışmanın konusu olan hucurât sûresinin onuncu ayetinde geçen *إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ* cümlesinde kasr yollarından biri olan *إِنَّمَا* (İnnema) edatıyla kasr yapılmıştır. Kasr türü olarak kasr-ı mevsuf ale’s-sıfat bulunmaktadır (Sabunî, 1995). Kazvinî, kasr-ı mevsuf ale’s-sıfatı, “nitelenenin niteleyene yani öznenin vasfa mahsus kılınmasıdır” şeklinde tanımlar (Kazvinî, 2003). Bu üsluba göre, nitelenen varlık (mevsuf) sadece o sığata sahiptir ancak bu sıfat başka varlıklarda da bulunabilir. Bu bağlamda, onuncu ayette geçen *الْمُؤْمِنُونَ* “*el-mü’minune*” ifadesi mevsuf/maksur, *إِخْوَةٌ* “*ihvetün*” ifadesi ise sıfat/maksurun aleyh olduğu için mânâ, “*mü’minler ancak kardeştir*” şeklinde olur ki özne olan mü’minler, sıfat olan kardeşliğe mahsus kılınmıştır.

4.2. Fasl-vasl

Fasl lügatte “ayırarak” anlamına gelirken vasl “ulaşmak, birleştirmek” anlamındadır (İbn Manzur, 1994). Belâgat ıstılahında ise bu terimlere farklı tarifler yapılmıştır. Kazvinî’ye göre vasl, “cümleleri birbirine atfetmek, fasl ise “atfetmemektir” (Kazvinî, 2003). Genel kabul gören tanıma göre vasl, “bir cümlelerin başka bir cümleye و (vâv) harfiyle atfedilmesi”, fasl ise “bu atfın terkedilmesidir” (Sekkakî, 1987).

Fasl, ya iki cümle arasında çok kuvvetli bir irtibat olması veya hiç irtibat olmaması durumunda yapılır. Bu iki durumun dışında kalan cümlelerde vasıl yapılır. Fasl, beş yerde yapılır: “kemal-i ittisal, şibh-i kemal-i ittisal, kemal-i inkita, şibh-i kemal-i inkita ve kemal-i ittisal ile kemal-i inkita arasındaki durumdur” (Durmuş, 1998).

Sûrede bulunan fasl örneklerinin gerekçesi genellikle şibh-i kemal-i ittisal olduğundan sadece bu kısmın tanımına ve ayet örneğine yer verilecektir. Ayrıca, sûrenin hemen hemen bütün ayetlerinde ya fasl ya da vasl bulunduğu için sadece birer örnekle yetinilecektir.

Şibh-i kemal-i ittisal, “peş peşe gelen iki cümleden ikincisinin birincisine bağılıymış gibi görünmesine rağmen ondan ayrılmasıdır”. Bu, ikinci cümle, birinci cümleden anlaşılan gizli bir sorunun cevabı olarak gelmesi durumunda gerçekleşir. Sûrenin üçüncü ayetindeki *لَهُمْ مَغْوِرَةٌ وَأَجْرٌ* *إِنَّ الَّذِينَ يَغْضُوبُونَ أَصْوَاتَهُمْ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ أُولَئِكَ الَّذِينَ امْتَحَنَ اللَّهُ قُلُوبَهُمْ لِلتَّقْوَى* “onlar için affedilme ve büyük ecir vardır” cümlesinde fasl vardır ve faslın sebebi şibh-i kemal-i ittisal’dır. Zira öncesindeki *إِنَّ الَّذِينَ يَغْضُوبُونَ أَصْوَاتَهُمْ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ أُولَئِكَ الَّذِينَ امْتَحَنَ اللَّهُ قُلُوبَهُمْ لِلتَّقْوَى* “şüphesiz ki Allah ve Resulünün yanında seslerini kısıyanlar, o kimselerdir ki, Allah kalplerini takva için imtihan etmiştir” cümlesinde muhataplar, imtihanın sonucunda kazanacakları mükâfatı sormuş gibi kabul edilerek cevap olarak bu cümle gelmiştir.

Vasl, ya iki cümle arasında lafzen ve mânâden uyum olması veya fasl yapıldığı takdirde anlamın bozulacağı durumlarda yapılır. İki cümle arasında uyum, cümlelerin ihbârî ve inşâî olması itibarıyla aynı olması ve aralarında kuvvetli bir irtibat olması halinde gerçekleşir (Carim, 2014). Sûrenin yedinci ayetindeki *وَرَزَيْنَاهُ فِي قُلُوبِكُمْ* “ve onu kalbinizde süsledi” cümlesi, öncesindeki *حَبَّبَ إِلَيْكُمُ الْإِيمَانَ* “size imanı sevdirdi” cümlesine atfedilerek vasıl olmuştur. Zira iki cümle de ihbârî olduğu için aralarında lafzen ve mânâden irtibat mevcuttur.

4.3. İcaz

Sözlükte “veciz konuşmak, kısa tutmak, özetlemek” anlamlarına gelen icaz (Mustafa, 1972) belâgat terimi olarak dilciler tarafından farklı şekillerde tanımlanmıştır. Askerî, icazı “az sözle birçok anlama işaret etmek, onları ima ile veya belirgin bir şekilde ifade etmek” olarak tanımlamıştır (Askerî, 1952). Kazvinî'ye göre icaz, “konuşmada bir anlamı, kısa ve öz bir şekilde ifade etmek”tir (Kazvinî, 2003).

İcaz için en kısa ve uygun tanım, birçok dilbilimci tarafından benimsenen “az sözle çok anlam ifade etme” tanımıdır (Sekkakî, 1987). Merağî, icazı, İcaz-ı hazif ve İcaz-ı kısar olmak üzere iki kategoriye ayırmıştır. O'na göre İcâz-ı hazif, hazfedilen unsura işaret eden bir karînenin varlığı koşuluyla, metinden bir veya daha fazla kelime ya da cümlenin çıkarılmasıyla gerçekleştirilen icâz'dır (Merağî,1993). Bu icâz türü, muhâtabın zaten bildiği ya da kolayca tahmin edebileceği bilgilerin ayrıntısına girmeden, asıl önemli noktaya vurgu yapmak veya muhâtabı düşünmeye yönlendirmek amacıyla kullanılır. Hucurât sûresinin ikinci ayetindeki *أَنْ تَحْبَطَ أَعْمَالُكُمْ* “amelleriniz hiçe iniverir” cümlesinde hazfedilen bir muzaf vardır ve aslı *كَرَاهَةً أَنْ تَحْبَطَ أَعْمَالُكُمْ* “amellerinizin yok olmasından korkmanız için” şeklinde olup muzâf'ın hazfi icâz-ı hazif sanatıdır. Zemahşerî, cümlenin anlamının bu takdirde, “Amelleriniz boşa gideceği için, yani böyle bir korku bulunduğu için yasaklandığınız şeyden vazgeçin!” anlamında olduğunu ifade etmiştir (Zemahşerî, 2020) Cümlenin masdar manası veren “en” harfiyle gelip masdar te'vilinde olması burada bir hazfin olduğuna dair karinedir (Taberî, 1994).

4.4. İtnab

Sözlükte “uzatmak, abartmak” anlamlarına gelen (İbn Faris, 1979) itnabın Kazvinî'ye göre terim anlamı, “Maksadı, haşiv (cümleyi, anlamına katkısı olmayan ifadelerle doldurmak) ve tatvîl (sözü gereksiz ve faydasız bir şekilde uzatmak) yapmadan, bir faydaya dayanarak, çok kelimeyle ifade etmek”tir (Kazvinî, 2003). İtnab'ın çeşitli yolları vardır. Bu yollardan biri de tezyil'dir. Tezyil, “bir cümlenin ardından, o cümlenin anlamını içeren ve onu kuvvetlendiren başka bir cümlenin getirilmesidir” (Suyutî, 2005). Hucurât sûresinin birinci ayetindeki *إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ* “şüphesiz ki Allah işitendir, bilendir” ve dokuzuncu ayetindeki *إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ* “şüphesiz ki Allah adaletle davrananları sever” cümleleri tezyil olarak kendilerinden önceki cümlelerin anlamını pekiştirmiştir.

4.5. İltifat

Sözlükte “yönelmek, yönünü çevirmek, dönmek” gibi anlamlara gelen iltifat (İbn Manzur, 1994) ıstilahî olarak, “ifadede beklenmedik şekilde şahıs, zaman ve üslup açısından değişiklikler yapmak ve cümlenin yönünü aniden değiştirerek üslup farklılığı oluşturmaktır” (Durmuş, 2000). Bu anlatım tarzı, belâgat sanatında anlamı zenginleştirmek ve ifadeye estetik bir boyut kazandırmak için kullanılır. İltifat, çeşitli açılardan hem meâni, hem de beyân ve bedi'îliklerinin sahasına girer. Hucurât sûresinin dokuzuncu ayetindeki *وَأَنْ طَائِفَتَانِ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ* “eğer mü'minlerden iki grup savaşırsa aralarını düzeltin” cümlesinde ilk olarak, ikil

olan طَائِفَتَانِ “iki grup” kelimesinden çoğul olan اَقْتَتَلُوا “savaşanlar” fiiline, sonra yine ikil olan بَيْنَهُمَا “aralarında” kelimesine geçiş yapılmıştır. Ayetteki ifadelerde, barış durumundaki vahdet şuurunun gevşemesi, halk arasında birliği zedeleyecek kargaşaların ortaya çıkması gibi faktörlerin mü'minler arasında çatışmaya yol açması sebebiyle ikil kipi bırakılarak çoğul kipine geçiş yapıldığı anlaşılmaktadır. Bu faktörler nedeniyle oluşan olumsuz atmosfer giderilip mü'minler sulh ve sükûnet ortamının oluşması için gayret ettikleri zaman ise islam toplumu tek beden olarak görülmeye başlanmıştır. İşte islam toplumuna, bu önemli hissiyatı vermek için iltifat üslubuyla çoğul ifadeden tekrar ikil kelimeye dönmüştür (Razî, 2002).

4.6. Tağlib

Sözlükte “galip kılmak, üstün gelmek için uğraşmak” gibi anlamlara gelen tağlib, İstilahta, “aralarındaki bir ilişkiden dolayı bir kelimenin diğer kelimeyi ve anlamını kapsayacak şekilde kullanılması” şeklinde tanımlanmıştır (Durmuş, 2010). Bu üsluba “tağlîb” denmesinin nedeni, bir kelimenin diğerine üstün tutulup tercih edilmesidir. Hucurât sûresinde يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا “ey iman edenler” şeklindeki nida cümlelerinde müennes (kadın), müzekker (erkek) olana katılmak suretiyle tağlib sanatı meydana gelmiştir.

5. Sûrenin Beyân İlmi Bağlamında Değerlendirilmesi

5.1. Mecaz

Sözlükte, “geçip gitmek, geçmek, aşmak” gibi mânâlara gelen mecaz, (İbn Manzur, 1994), “bir lafzın, asıl anlamından farklı bir anlamda kullanılmasıdır” (Durmuş, 2003). Belâgat ıstılahında, “gerçek anlamının anlaşılmasına engel bir karine (işaret, alamet) bulunması şartıyla, aralarındaki bir alâka (ilişki) nedeniyle asıl anlamının dışında kullanılan lafızdır” (Carim, 2008). Kazvinî, Mecazı, aklî ve lugavî olmak üzere iki kategoride ele alarak, mecaz-ı lugavî'yi, istiare ve mecaz-ı mürsel olarak ikiye ayırmıştır (Kazvinî, 2003). Bu bağlamda, gerçek anlam ile mecazî anlam arasındaki ilişki, teşbih (benzetme) ise bu mecaza “istiare”, teşbih değil de başka bir ilişki varsa “mecaz-ı mürsel” denmiştir (Bulut, 2014). Hucurât sûresinde mecaz-ı mürsel olarak mürekkebe mecaz bulunmaktadır. Cürcanî, mecaz-ı mürsel mürekkebi, “Bir fiilin ya da fiil anlamına gelen bir kelimenin, asıl failine isnadına engel bir karine bulunmasıyla ve bir alâkaya binaen failinden başkasına isnâd edilmesidir” şeklinde tanımlamıştır (Cürcanî, 2001). Sûrenin on ikinci ayetindeki يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَلْيَسَ لَكُمْ آخِيهِ مِثْلًا “sizden biriniz ölü kardeşinin etini yemek ister mi?” cümlesinde istifham (soru) edatı bulunmasına rağmen ibare soru formunda değil ikaz anlamında kullanılmıştır. Bu nedenle cümle, asıl anlamından başka bir anlamda kullanıldığı için mecaz-ı mürsel mürekkebidir.

5.2. İstiâre

Lügatte, “ödünç istemek” anlamına gelen istiâre (İbn Manzur, 1994), belâgat terimi olarak, “bir lafzın benzerlik ilişkisi ile ve asıl manasını kasdetmeye mani olan bir karine nedeniyle gerçek anlamının dışında kullanılmasıdır” (Meraği, 1993). İstiare, benzetmenin iki unsuru olan benzeyen veya kendisine benzetilenin zikredilmediği teşbih şeklinde de tanımlanmıştır

(Sekkakî, 1987). İbn Âşûr, bu anlam çerçevesinde, sûrenin üçüncü ayetindeki *اِنَّ الَّذِيْنَ يَعْضُوْنَ* “seslerini kısıyanlar” ifadesinde istiare olduğunu ifade etmiştir. Zira *غَضَّ* fiilinin asıl anlamı “gözü korumak, birisine uzun uzun bakmamak”tır. Hâlbuki ayette sesi alçaltmak manasında kullanılarak istiare olmuştur (İbn Âşûr, 1999). Kazvinî, İstiâreyi, tasrihiyye, mekniyye, tebeyye ve temsiliyye gibi kategorilere ayırarak, istiare-i tebeyye’yi, İstiâre yapılan lafzın; harf, türetilmiş bir kelime, fiil veya türevleri olduğu İstiâre olarak tanımlamıştır (Kazvinî, 2003). Bu bağlamda, hucurât sûresinin yedinci ayetindeki *اِنَّ فِيْكُمْ رَسُوْلَ اللّٰهِ* “içinizde Allahın rasulü vardır” ibaresinde bulunan *فِي* “fi” harfinde İstiâre-i tebeyye vardır. Zira topluluk, *فِي* “fi” harfindeki zarfiyet manası dolayısıyla içine girilebilen bir şeye benzetilmiş olup *فِي* “fi” harfi kendi manası olan zarfiyet anlamının dışında kullanılmıştır. Çünkü insanlardan bir grup, hakiki manada zarfiyete yani içine girilmeye müsait değildir. Mübalağa için bu üslup kullanılmıştır.

Sûrede, İstiare türlerinden biri olan istiare-i temsiliyye de bulunmaktadır ki Carim, bu türü, “İstiâre yapılan cümlede, birden fazla kelime ile ifade edilen bir durumu, onun benzerine ya da onu çağrıştıran bir surete benzetmek ve bunlardan birincisi yerine ikincisini kullanmaktır” şeklinde tanımlamıştır (Carim, 2008). Neseî’ye göre sûrenin birinci ayetindeki *لَا تَقْدَمُوْا بَيْنَ يَدَيِّ اللّٰهِ* “Allah’ın ve Rasûlünün önüne geçmeyin” cümlesinde İstiare-i temsiliye vardır. Zira Allah (c.c.) izin vermeden önce hükümde acele eden kişinin hali, yürürken tabi olduğu kişinin önüne geçen kişinin haline benzetilmiştir (Neseî, 2005).

5.3. Kinaye

Sözlükte, “örtmek gizlemek” gibi anlamlara gelen kinaye (Durmuş, 2002), edebî bir sanat olarak “örtülü ve üstü kapalı anlatım” demektir (Bolelli, 2009). İstilahta “Gerçek mânâyı düşünmeyi engelleyen bir karine olmadan, bir lafzı, gerçek manası da anlaşılabilir şekilde, asıl anlamının dışında kullanmaktır” (Atîk, 1985). Zira kinaye’de konuşanın kastedtiği şey lafzın kendisi değil çağrıştırdığı anlamdır. Ancak bu çağrışım yapılırken asıl anlam da ihtimal dâhilinde bırakılır (Kazvinî, 2003). Sâfî’ye göre sûrenin dördüncü ayetindeki *مِنْ وَّرَآءِ الْحُجُرَاتِ* “odaların arkasından” ifadesi, Hz. Peygamber’in (s.a.v.) hanımlarıyla başbaşa olmasından kinayedir. Zira bu odalar buna tahsis edilmiştir (Sâfî, 1995). Dervîş te bu ayette kinaye olduğu hususunda Sâfî ile aynı görüştedir (Dervîş, 2011).

5.4. Teşbih

Sözlükte, “bir şeyi bir şeye benzetmek” anlamına gelen teşbih (İbn Manzur, 1994), İstilahta, “iki veya daha fazla unsuru bir veya birden fazla vasıfla birleştirmektir” (Atîk, 1985). Teşbih, müşebbeh (benzeyen), müşebbehün bih (kendisine benzetilen), teşbih edatı (benzetme edatı) ve vech-i şebih (benzeme yönü) olmak üzere dört öğeden oluşur (Kazvinî, 2003). Teşbih edatları arasında *كَمْ*, *مِثْلَ*, *شَبِيْهَ* edatları bulunmaktadır (Carim, 2008). Kur’an’da birçok örneği bulunan teşbih, bünyesinde birçok farklı üslubu da barındırmaktadır. Hucurât sûresinde, teşbih üsluplarından, teşbih-i belîğ bulunmaktadır. Kazvinî, benzeyen ve kendisine benzetilenin zikredildiği, benzeme yönü ile benzetme edatının zikredilmediği teşbihi, teşbih-i belîğ olarak adlandırmıştır (Kazvinî, 2003). Hucurât sûresinin onuncu ayetindeki *اِيْمَا الْمُؤْمِنُوْنَ اِخْوَةٌ* “mü’minler

ancak kardeşirler” cümlesinde benzetme edatı ve benzeme yönü zikredilmediği için teşbih-i belîğ üslubu bulunmaktadır (Sabunî, 1995). Bu takdirde cümlelerin anlamı “*mü'minler, birbirlerine şefkatle davranma hususunda kardeş gibidirler*” şeklinde olur.

6. Sûrenin Bedi' İlmi Bağlamında Değerlendirilmesi

Belâgat âlimleri, Bedi' ilmini Muhassinat-ı maneviyye (Anlamı güzelleştiren sanatlar) ve muhassinat-ı lafziyye (Lafzı güzelleştiren sanatlar) olarak iki ana kategoriye ayırmışlardır (Carim, 2008).

6.1. Muhassinat-ı Maneviyye (Anlamı Güzelleştiren Sanatlar)

6.1.1. Mûraat-ı nazir

Sözlük anlamı “benzer olanı gözetmek” olan ve “muâhât, tevfiik, tenâsüb, telfik ve i'tilâf” gibi isimlerle de anılan mûraat-ı nazir, ıstılahta “Aralarında zıtlık ilişkisi olmadan, birbirlerine yapı, lafız veya mânâ bakımından uyan ve birbirini çağrıştıran kelimelerin bir arada kullanıldığı sanattır” (Sekkakî, 1987). Hucurât sûresinin yedinci ayetindeki الْكُفْرَ “kâfirlik”, الْفُسُوقَ “fasıklık” ve الْعَصْيَانَ “isyan” ifadeleri ile on altıncı ve onsekizinci ayetlerindeki السَّمَوَاتِ “gökler” ve الْأَرْضِ “yer” ifadeleri arasında mûraat-ı nazir sanatı vardır.

6.1.2. Taksim

Lügatte, “bölmek, parçalara ayırmak, sınıflandırmak, pay etmek” gibi anlamlara gelen taksim, belâgat ıstılahında, “konuşanın, ele aldığı konuyu, kısımlara ayırarak, eksiksiz ve hiçbir şeyi atlamadan dile getirmesidir” (Teftazanî, 2013). Hucurât sûresinin on beşinci ayetindeki اِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ اٰمَنُوا بِاللّٰهِ وَرَسُوْلِهِ ثُمَّ لَمْ يَزَلُوْا وَّجَاهِدُوْا بِاَمْوَالِهِمْ وَاَنْفُسِهِمْ فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ وَرَسُولِهِ وَاللّٰهُ يَخْتَارُ *“mü'minler ancak, Allah'a ve resulüne iman eden, sonra şüpheye düşmeyip Allah yolunda mallarıyla ve canlarıyla cihad edenlerdir”* cümlesinde mü'minlerin vasıfları sayılarak taksim yapılmıştır.

6.1.3. İrsad

Lügatte “gözetlemek, yola gözcü koymak” gibi anlamlara gelen irsad, ıstılahta ise “Bir cümlelerin son kelimesine işaret eden bir bölümün, cümlelerin başında veya ortasında yer almasıdır” (Kazvinî, 2003). Hucurât sûresinin dokuzuncu ayetinde, ayetin sonunda bulunan الْمُقْسِطِينَ “adaletle davrananları” kelimesine işaret eden اَقْسَطُوا “adaletli davranın” kelimesi, ayetin ortalarında; on altıncı ayette, ayetin sonunda bulunan عَلِيمٌ “bilendir” kelimesine işaret eden نَعْلَمُوْنَ “öğretiyorsunuz” kelimesi ayetin başında bulunarak irsad sanatına örnek olmuştur.

6.1.4. Tıbak

Mutabakat, tatbik ve tezad olarak ta isimlendirilen tıbak, sözlükte “örtmek, kaplamak, anlaşmak, eşitlemek, hizaya getirmek ve karşıtlık” gibi anlamlara gelir (İbn Manzur, 1994). İstilahî olarak, “kelamda, anlamca birbirinin karşıtı olan iki lafzı bir arada kullanmaktır” (Haşimî, 1999). Suyûtî, tıbakı, kelimenin yapısına, manasına ve öğelerinin olumlu-olumsuz olmasına göre çeşitli tasniflere tabi tutmuştur. O'na göre, tıbak, iki isim, iki fiil, iki harf veya bir

isim ile bir fiil arasında gerçekleşir ve icab ve selb olarak ikiye ayrılır (Suyûtî, 2000). Tıbak-ı icab, “cümledeki iki zıt kelimenin ya ikisinin de müspet (olumlu) ya da ikisinin de menfi (olumsuz) olmasıdır” (Carim, 2008). Derviş, hucurât sûresinin yedinci ayetindeki حَبَّبَ “sevdirirdi” ve كَرَّهَ “çirkin gösterdi” ifadeleri ile الْإِيمَانَ “imani” ve الْكُفْرَ “küfrü” ifadeleri ile on üçüncü ayetindeki “erkek” ve “kadın” ifadeleri arasında tıbâk-ı icab sanatı olduğunu ifade etmiştir (Derviş, 2011).

Tıbak-ı selb, “cümledeki iki zıt kelimedenden birinin olumlu diğersinin olumsuz olmasıdır”. Kazvinî, bunu “aynı kökten gelen bir fiilin olumlu ve olumsuz hali ya da emir ve nehiy arasındaki ilişki” olarak tanımlamıştır (Kazvinî, 2003). Hucurât sûresinin on dördüncü ayetindeki أَمَّا “iman ettik” ile لَمْ تُؤْمِنُوا “iman etmediniz” ifadeleri ile on yedinci ayetindeki يَمْتُونُ “başa kakıyorlar” ile لَا تَمْتُونَا “başa kakmayın” ifadeleri de tıbâk-ı selb üslubuna örnektir. Çünkü aynı cümlede geçen zıt kelimelerden biri olumlu, diğeri ise olumsuz formdadır (Sabunî, 1995).

6.1.5. Mukâbele

Lügatte, “karşı karşıya gelmek, karşılık gelmek, karşılaştırmak” (İbn Manzur, 1994) gibi anlamlara gelen mukabele, ıstılâhen, “aralarında münasebet olan iki veya daha çok lafız zikredildikten sonra aynı düzene göre zıt anlamlarının da beraberinde ifade edilmesi” şeklinde tanımlanmıştır (Kazvinî, 2003). Sabunî, sûrenin yedinci ayetindeki حَبَّبَ إِلَيْكُمُ الْإِيمَانَ “size imanı sevdirirdi” ile وَكَرَّهَ إِلَيْكُمُ الْكُفْرَ “size küfrü çirkin gösterdi” cümleleri arasında mukabele sanatı olduğunu ifade etmiştir. Zira önce, حَبَّبَ “sevdirirdi” ve الْإِيمَانَ “imani” kelimeleri, sonra da bu kelimelerin karşılığında ve aynı sıralama düzeninde كَرَّهَ “çirkin gösterdi” ve الْكُفْرَ “küfrü” kelimeleri gelerek mukabele üslubu meydana gelmiştir (Sabunî, 1995).

6.1.6. Cem'

Lügatte, “bir araya getirmek, toplamak” (İbn Manzur, 1994) anlamlarında olan cem', belâgat ıstılâhında, “bir ifadedeki farklı iki veya daha fazla unsuru tek bir hüküm altında toplamaktır” (Derviş, 1994). Kur'an-ı Kerim'de cem sanatının birçok örneği vardır. İbn Aşur'a göre, sûrenin on üçüncü ayetindeki وَجَعَلْنَاكُمْ شُعُوبًا وَقَبَائِلَ “ve sizi kabilelere ve milletlere ayırdık” cümlesinde cem' sanatı vardır (İbn Aşur, 1999).

6.2. Muhassinat-ı Lafziyye (Lafzı Güzelleştiren Sanatlar)

6.2.1. Cinas

Sözlükte "iki şeyin birbirine benzemesi" (Zebidî, 1889) anlamına gelen cinas, terim olarak "telaffuzları aynı ya da benzer, ancak anlamları farklı olan kelimelerin bir cümlede kullanılması" şeklinde tanımlanmıştır (Sübkî, 2003). Burada kastedilen benzerlik, kelimelerin harf türü, sayısı, şekli ve sırası açısından uyumlu olmasıdır. Dîb'e göre cinas, tam ve gayr-ı tam olmak üzere ikiye ayrılır (Dîb, 2003). Kazvinî'ye göre cinas türlerinden biri de iştikak cinasıdır ki, aynı kökten türemiş kelimelerin farklı formlarının bir arada kullanılmasıdır (Kazvinî, 2003). Hucurât sûresinin dokuzuncu ayetindeki فَانْ بَغَتْ “saldırırsa” ve تَنْبَغِي “saldıran” ifadeleri arasında; حَتَّى تَقِيءَ “dönünceye kadar” ve فَانْ قَاءَتْ “dönerse” ifadeleri arasında iştikak cinası sanatı bulunmaktadır.

6.2.2. Reddü'l-acûz ale's-sadr

“Tasdir” olarak ta adlandırılan bu sanat, sözlükte "sonu başa döndürmek" anlamına gelir. Terimsel olarak, “bir cümlelerin sonunun başıyla uyumlu olmasını ifade eder” ki, birbirine benzeyen iki lafızdan birinin cümlelerin başında, diğlerinin ise ortasında veya sonunda tekrar edilmesiyle gerçekleşmektedir (Karamaollaoğlu, 2023). Hucurât sûresinin ikinci ayetindeki أَصْوَاتِكُمْ “seslerinizi” ve صَوْتٍ “sesi” ile لَا تَجْهَرُوا “bağırmayın” ve جَهْرٍ “bağırarak” ifadeleri arasında reddü'l-acûz ale's-sadr sanatı vardır.

6.2.3. Hüsn-i intihâ

Bu sanat, “Konuşmacının, sözünü, başlangıç cümleleriyle uyumlu olarak tamamlaması” şeklinde tanımlanmıştır (Karamaollaoğlu, 2023). Sûrenin son ayeti, Kur'an'da çokça bulunan hüsn-i intihâ sanatının güzel örneklerindedir. Zira sûrenin sonu, وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ “Allah, işlediğiniz şeyleri görendir” şeklinde gelerek, birinci ayetteki لَا تَقْدِمُوا بَيْنَ يَدَيْ اللَّهِ وَرَسُولِهِ وَاتَّقُوا اللَّهَ “Allah ve resulünün önüne geçmeyin. Allah'tan korkun” uyarısıyla uyumlu olarak sona ermiştir. Buna göre anlam, Allah'ın (c.c), yapılan herşeyi gördüğünü, dolayısıyla mü'minlerin, yapacakları her işte dikkatli davranmaları gerektiği şeklindedir.

3. Sonuç ve Öneriler

Bu çalışmada, hucurât sûresinde yer alan belâgat sanatları, belâgatın ana bileşenleri olan meâni, beyân ve bedi' ilimleri ışığında incelenmiştir. Elde edilen bulgular, sûrenin bu üç ilmin çeşitli unsurlarını barındırdığını göstermektedir. Çalışma, sûreyi sadece belâgat yönüyle ele alan bir çalışma olması nedeniyle bu anlamda özgün bir çalışmadır.

Sûrede bulunan belâgat sanatlarının incelenmesi, Kur'an'ın edebî yapısının anlaşılmasına yönelik önemli bir adımdır. Çalışma, hucurât sûresi'ndeki belâgat sanatlarını analiz ederek Kur'an'ın belîğ üslubunun kavranmasına katkıda bulunmuştur. Araştırma, Kur'an'ın belâgatı üzerine yapılan araştırmaların artırılması ve derinleştirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Bu çerçevede yapılacak çalışmalar, Kur'an'ın dil ve üslup zenginliğinin daha geniş bir perspektiften değerlendirilmesine katkı sağlayacaktır. Çalışma, belâgat ilminin, ayetlerde kastedilen manaları derinlemesine anlamak ve doğru bir şekilde yorumlamak için vazgeçilmez bir araç olduğunu ortaya koymaktadır. Bu araştırma, hucurât sûresinde bulunan bazı belâgat sanatlarını tespit ederek önemli bir araştırma alanı oluşturmuştur. Genel olarak Kur'an'ın, özeldir ise hucurât sûresi'nin benzersiz üslubunu vurgulayan bu çalışma, belâgat sahasında yapılacak araştırmalara katkı sunacaktır. Bu nedenle, Kur'an'ın belâgatına ilişkin ileri araştırmaların teşvik edilmesi ve bu alanda yeni metodolojik yaklaşımların geliştirilmesi önerilmektedir. Böylelikle, Kur'an'ın dil ve üslup zenginliği daha kapsamlı olarak anlaşılabilir. Ancak bu çalışmanın kapsamı sınırlı olup, hucurât sûresindeki tüm belâgat sanatlarını kapsamamaktadır. Bu durum, gelecekte yapılacak olan çalışmalarda, sûrenin dil ve belâgat yapısının daha detaylı bir şekilde incelenmesi gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Kaynakça / References

- Abbâs, Ebû Muhammed Fazl b. Hasen b. Ahmed b. es-Safûrî eş-Şâfiî. *Fennu'l-belâga, İlmü'l-meânî*. Ürdün: Daru'l-Furkân li'n-neşri ve't-tevzî', 1997.
- Arı, Yılmaz. "A Crime against Humanity and the Tragedy of Genocide: An Evaluation That Israel Should Be Sued for State Terrorism against Palestinians". çev. Mustafa Turan. *Uluslararası Dorlion Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi (DASAD)* 1/2 (Dec. 2023), 445-465. <https://doi.org/10.5281/zenodo.10429568>
- Arı, Yılmaz. "Bir İnsanlık Suçu Ve Soykırım Trajedisi: İsrail'in Filistinlilere Uyguladığı Devlet Terörü Nedeniyle Yargılanması Gerektiğine Dair Bir Değerlendirme". *Darulhadis İslami Araştırmalar Dergisi* 5 (Aralık 2023), 22-44. <https://doi.org/10.61216/darulhadisdergisi.1392165>
- Atîk, Abdülaziz. *İlmü'l-Meânî*. Beyrut: Daru'n-Nehdati'l-Arabiyye, 1985.
- Askerî, Ebû Hilâl el-Hasen b. Abdillâh b. Sehl. *Kitabu's-Smaateyn el-Kitabe ve's-Şi'r*. thk. Ali Muhammed el-Bicavî, Muhammed Ebu'l-Fadl İbrahim, Dimeşk: Dar-u İhyai'l-Kutubi'l-Arabiyye, 1952.
- Bolelli, Nusret. *Belâgat*. İstanbul: İFAV Yayınları, 2015.
- Bulut, Ali. *Belâgat (Meânî - Beyân - Bedî)*. İstanbul: MÜİF Vakfı Yayınları, 2014.
- Cârim, Alî b. Muhammed b. Sâlih b. Abdilfettâh b. Muhammed. *el-Belâgatü'l-vâziha*. Beyrut: Mektebetü Dâri'l-Fecr, 2014.
- Cürcânî, Ebû Bekr Abdülkâhir b. Abdurrahman. *Delâilü'l-i' câz fi ilmi'l-me' ânî*. thk. Abdülhamîd Hindâvî, Beyrut: Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, 2001.
- Cürcânî, Ebû'l-Hasen Alî b. Muhammed b. Alî es-Seyyid eş-Şerîf el-Hanefî. *et-Tarifât*. thk. Komisyon, Beyrut: Daru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1983.
- Dervîş, Muhyiddîn. *İ'rabu'l-Kur'ânî'l-Kerîm ve beyânüh*. Dimeşk: Dâru'l-Yemâme, 2011.
- Dib, Muhammed Muhyiddîn. *Ulumu'l-Belağa (Bedî, Beyan, Meânî)*. Trablus: Müesseseti'l-hadiseti li'l-Kitab, 2003.
- Durmuş, İsmail. "Fasl" *DİA*, İstanbul: TDV Yayınları, 1995.
- Durmuş, İsmail. "İltifat", *DİA*, İstanbul: TDV Yayınları, 2000.
- Durmuş, İsmail. "Tağlib", *DİA*, İstanbul: TDV Yayınları, 2010.
- Durmuş, İsmail. "Kinaye", *DİA*, İstanbul: TDV Yayınları, 2002.
- Haşimî, es-Seyyid Ahmed b. İbrahim. *Cevâhiru'l-Belâğa fi'l-Meânî ve'l-Beyân ve'l-Bedî*. thk. Yusuf Sumeylî, Beyrut: el-Mektebetü'l-Asriyye, 1999.
- Hattâbî, Ebû Süleymân Hamd (Ahmed) b. Muhammed b. İbrâhîm b. Hattâb el-Büstî. *Beyânü i'câzi'l-Çur'ân*. thk. Muhammed Halefullah Ahmed, Muhammed Zağlûl Selam, Mısır: Daru'l-Maârif, 1976.
- Işık, Emin. "Hucurât" *DİA*, İstanbul: TDV Yayınları, 1998.
- İbn Âşûr, Ebû Abdillâh Muhammed et-Tâhir b. Muhammed b. Muhammed eş-Şâzelî b. Abdilkâdir b. Muhammed. *et-Taḥrîr ve't-tenvîr*. Tunus: ed-Dâru't-Tunûsiyye li'n-Neşr, 1999.
- İbn Manzûr, Ebû'l-Fazl Cemâlüddîn Muhammed b. Mükerrrem b. Alî b. Ahmed el-Ensârî er-Rüveyfî. [Lisânü'l-Arab](https://doi.org/10.5281/zenodo.10429568). Beyrut: Dârus-Sadr, 1994.
- Karaman, H., Çağrı M., Dönmez, İ. K., Gümüş S. *Kur'an Yolu Türkçe Meâl ve Tefsiri*. Ankara: DİB Yayınları, 2014.
- Karamollaoğlu, Fatma Serap. *Kur'ân ışığında belâgat dersleri Bedî' ilmî*. İstanbul: İşaret Yayınları, 2023.
- Kazvînî, Hamdullah b. Ebû Bekr b. Ahmed. *el-İzah fi Ulûmi'l-Belağa*. thk. Muhammed Abdulmunim Hafacî, Beyrut: Daru'l-Ceyl, 2003.

- Kurtubî, Ebû Abdillâh Muhammed b. Ahmed b. Ebî Bekr b. Ferh. *el-Câmi' li-ahkâmi'l-Kur'ân*. trc. M. Beşir Eryarsoy, İstanbul, Buruç Yayınları, 2003.
- Merâğî, Ahmed Mustafa. *Ulûmu'l-Belağâ*. Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1993.
- Mustafa, İbrahim. *el-Mu'cemu'l-Vesît*. Kahire: el-Mektebetü'l-İslamiyye, 1972.
- Nesefî, Ebü'l-Berekât Hâfızüddîn Abdullah b. Ahmed b. Mahmûd. *Medârikü't-Tenzîl Ve Hakâiku't-Te'vîl*. trc. Şerafettin Şenaslan, İstanbul: Ravza Yayınları, 2005.
- Râzî, Ebü'l-Fazl Fahrüddîn Muhammed b. Ömer b. Hüseyin et-Taberistânî. *Tefsîr-i Kebîr: Mefâtihu'l-gayb*. İstanbul: Huzur Yayınevi, 2002.
- Sâbûnî, Muhammed Ali. *Safvetü't-Tefâsir*. trc. Prof. Dr. Sadreddin Gümüş, Yrd. Doç. Dr. Nedim Yılmaz, İstanbul: İz Yayıncılık, 2003.
- Sâfi, Mahmud. *el-Cedvel fî i'râbi'l-Kur'ân ve sarfihi ve beyânih*. Dımeşk: Dâru'r-Reşîd, 1995.
- Sekkâkî, Ebû Ya'kûb Sirâcüddîn Yûsuf b. Ebî Bekr b. Muhammed b. Alî el-Hârizmî. *Miftâhu'l-'ulûm*. Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1987.
- Sübkî, Ebû Hâmid Bahâüddîn Ahmed b. Alî b. Abdilkâfi el-Mısrî. *Arûsu'l-efrâh fî şerhi telhîsi'l-miftâh*. thk. Abdülhamîd Hindavî, Beyrut: Mektebetü'l-Asriyye, 2003.
- Süyûtî, Ebü'l-Fazl Celâlüddîn Abdurrahmân b. Ebî Bekr b. Muhammed el-Hudayrî eş-Şâfiî. *el-Câmi'u'l-kebîr*. thk. Muhtar İbrahim Hacîm, Beyrut: Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, 2000.
- Süyûtî, Ebü'l-Fazl Celâlüddîn Abdurrahmân b. Ebî Bekr b. Muhammed el-Hudayrî eş-Şâfiî. *el-İtkân fî 'Ulûmi'l-Kur'ân*. thk. Muhtar İbrahim Hacîm, Beyrut: Dâru İbn Kesîr, 2000.
- Taberî, Ebû Ca'fer Muhammed b. Cerîr b. Yezîd el-Âmülî el-Bağdâdî. *Câmi'u'l-beyân 'an te'vîli âyi'l-Kur'ân*. trc. Hasan Karakaya, Kerim Aytekin, İstanbul: Hisar Yayınevi, 1996.
- Teftâzânî, Sa'düddîn Mes'ûd b. Fahriddîn Ömer b. Burhâniddîn Abdillâh el-Herevî el-Horâsânî. *Muhtâsaru'l-Me'âni*. thk. Muhammed Muhyiddin Abdulhamid Hindavî, Kuveyt: Daru'z-Zahiriyeye, 2017).
- Zebîdî, Ebü'l-Feyz Muhammed el-Murtazâ b. Muhammed b. Muhammed b. Abdirrezzâk el-Bilgrâmî el-Hüseyinî. *Tâcü'l-'arûs min cevâhiri'l-Çâmûs*. Kahire: Dâru'l-Hidâye, 1975.
- Zemahşerî, Ebü'l-Kâsım Mahmûd b. Ömer b. Muhammed el-Hârizmî. *el-Keşşâf*. trc. Komisyon, İstanbul: Bilnet Basım Yayın, 2020.

Orijinallik Beyanı / Declaration of Authenticity

Bu makale, Turnitin yazılımınca taranmıştır. İntihal tespit edilmemiştir. / This article has been scanned by Turnitin. No plagiarism detected.

Akademik Etik Beyanı / Academic Ethics Statement

Bu çalışma, Bartın Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalında 2024 yılında Dr. Öğr. Üyesi Ayhan Can danışmanlığında hazırlanan "Hucurât Sûresinin Arap Dili Ve Belâgatı Yönünden Tahlili" başlıklı yayınlanmamış Yüksek Lisans tezinden üretilmiştir. / This study was conducted at Bartın University Graduate Education Institute, Department of Basic Islamic Sciences, in 2024 by Dr. Lecturer It is produced from the unpublished master's thesis titled "Analysis of Surah Hucurat in Terms of Arabic Language and Rhetoric", prepared under the supervision of member Ayhan Can.

Çatışma Beyanı / Conflict Statement

"Kur'an'ın Belîğ Üslubu Üzerine Bir İnceleme: Hucurât Sûresi Örneği" başlıklı makaleyle ilgili olarak diğer kişi veya kurumlarla herhangi bir çıkar çatışması söz konusu değildir. / There is no conflict of interest

with other individuals or institutions regarding the article titled " An Analysis of the Eloquent Style of the Qur'an: The Example of Surah Al-Hujurat".

İthaf / Dedication / إهداء³

Bu çalışma, İsrail'in Gazze'deki üniversitelere, okullara, hastanelere, mülteci kamplarına, evlere, camilere ve kiliselere düzenlediği vahşi, barbar, insanlık ve hukuk dışı saldırıları nedeniyle hayatını kaybeden bilim insanları, öğrenciler, sağlık çalışanları, din adamları, gazeteciler, bebekler, çocuklar ve masum sivillere ithaf edilmiştir. İsrail'in iki milyondan fazla Gazzeliyi evlerinden ve topraklarından sürgün etmek istemesi insanlık dışıdır. İsrail'in uluslararası hukuka, insan hak ve hürriyetlerine aykırılık içeren tüm işgal ve saldırıları suçtur ve bu nedenle yargılanması gerekmektedir.

This article is dedicated to the scientists, students, health workers, religious officials, journalists, babies, children and innocent civilians who lost their lives as a result of Israel's brutal, barbaric, inhumane and illegal attacks on universities, schools, hospitals, refugee camps, homes, mosques and churches in Gaza. Israel's attempt to expel more than two million Gazans from their homes and lands is inhumane. All Israeli occupations and attacks that violate international law, human rights and freedoms are crimes and therefore Israel must be prosecuted.

هذه المقالة موجهة إلى العلماء والطلاب وعاملين في مجال الصحة ورجال الدين والصحفيين والرضع والأطفال والمدنيين الأبرياء الذين فقدوا حياتهم بسبب الهجمات الوحشية واللاإنسانية وغير القانونية التي شنتها إسرائيل على الجامعات والمدارس والمستشفيات ومخيمات اللاجئين والمنازل والجوامع والكنائس الموجودة في غزة. فما تريده إسرائيل من نفي وتهجير أكثر من مليوني فلسطيني من أراضيهم ومنازلهم هو أمر غير إنساني. إن كافة ما تفعله إسرائيل من هجمات تنتاقى مع حقوق الإنسان والحريات والقانون الدولي هي جرائم ولهذا السبب يجب محاكماته

Yazarlık Katkısı / Authorship Contribution

Çalışma iki yazarlı olarak yürütülmüştür. Birinci yazar %70, ikinci yazar %30 katkıda bulunmuştur./ The study was conducted by two authors. The first author contributed 70%, the second author contributed 30%.

³ Bu metnin alındığı makale için bakınız: Yılmaz Arı, "A Crime against Humanity and the Tragedy of Genocide: An Evaluation That Israel Should Be Sued for State Terrorism against Palestinians", çev. Mustafa Turan, *Uluslararası Dörlion Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi (DASAD)* 1/2 (Dec. 2023), 461; Çalışmanın Türkçesini okumak için bk: Yılmaz Arı, "Bir İnsanlık Suçu Ve Soykırım Trajedisi: İsrail'in Filistinlilere Uyguladığı Devlet Terörü Nedeniyle Yargılanması Gerektiğine Dair Bir Değerlendirme". *Darulhadis İslami Araştırmalar Dergisi* 5 (Aralık 2023), 22-44.